

Strona główna>Twoje prawa>Prawa małoletnich w postępowaniach sądowych

Prawa małoletnich w postępowaniach sądowych

Chorwacja

Zdolność prawna małoletnich

W Chorwacji małoletni mają zdolność prawną (zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków) oraz zdolność sądową (zdolność do występowania w procesie jako strona). Małoletni nabywają zdolność do czynności prawnych (zdolność do zaciągania zobowiązań wywołujących skutki prawne zazwyczaj nabywana z chwilą ukończenia 18. roku życia) wyłącznie wówczas, gdy wstąpią w związek małżeński, zostaną rodzicami (od 16. roku życia) lub zawrą umowę o pracę (od 15. roku życia).

Dostęp do specjalnych rodzajów postępowania

Podmioty, które mogą uczestniczyć w **postępowaniu karnym** z udziałem dzieci:

Rzecznik Praw Dziecka (*pravobranitelj za djecu*);

wyspecjalizowani funkcjonariusze policji podlegający Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i wyszkoleni w zakresie pracy z małoletnimi pokrzywdzonymi oraz nieletnimi sprawcami;

sądy ds. nieletnich w przypadku postępowań karnych w sprawach nieletnich;

prokuratury ds. nieletnich działające w prokuraturach;

adwokaci specjalizujący się w postępowaniach z udziałem dzieci, wyznaczeni w stosownych przypadkach przez prezesa sądu spośród adwokatów figurujących na liście chorwackiej Izby Adwokackiej (zazwyczaj występujący w charakterze obrońców);

pracownicy socjalni odgrywający istotną rolę w postępowaniach karnych z udziałem dzieci;

specjalistyczne przychodnie i szpitale dla dzieci;

liczne wyspecjalizowane organizacje pozarządowe, wyspecjalizowani doradcy niebędący przedstawicielami zawodów prawniczych (w sądach ds. nieletnich oraz w prokuraturze), wolontariusze itp.

Kwestie dotyczące udziału nieletniego lub młodocianego (do 23. roku życia) w postępowaniu sądowym w przypadku, gdy nieletni lub młodociany jest sprawcą czynu zabronionego, uregulowano w ustawie o sądach ds. nieletnich (*Zakon o sudovima za mladež*).

Sprawy cywilne, w tym te z udziałem dzieci, rozpoznają sądy rejonowe (*općinski sudovi*). W Chorwacji nie funkcjonują żadne sądy szczególne rozpoznające wyłącznie sprawy cywilne z udziałem małoletnich. Sądy rejonowe rozpoznają w pierwszej instancji sprawy o alimenty, o stwierdzenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa, o unieważnienie małżeństwa, o rozwód, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa bądź macierzyństwa, a także o wykonywanie pieczy nad dzieckiem oraz o uregulowanie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej.

Centra opieki społecznej (*Centri za socijalnu skrb*) są podmiotami publicznymi, których zadaniem jest ochrona i wsparcie dzieci i których opinia może wpływać na orzeczenie sądu. Centra opieki społecznej mogą mieć status prawny strony postępowania lub uczestniczyć w postępowaniu w charakterze interwenienta. Ponieważ centra te odgrywają istotną rolę w ochronie dzieci w postępowaniu sądowym, dysponują różnorodnymi możliwościami działania na rzecz dobra dziecka.

Rzecznik Praw Dziecka jest niezależnym organem odpowiadającym wyłącznie przed parlamentem. Jego zadaniem jest ochrona, monitorowanie i propagowanie praw dziecka oraz jego dobra.

W Chorwacji nie funkcjonują żadne osobne sądy ani instytucje właściwe wyłącznie do prowadzenia postępowań sądownoadministracyjnych z udziałem małoletnich. Istniejące sądy administracyjne (*upravni sudovi*) są sądami o właściwości ogólnej i rozpoznają wszelkie spory administracyjne, w tym te dotyczące małoletnich.

Wszystkie właściwe organy uczestniczące w ewentualnym postępowaniu karnym z udziałem nieletnich lub młodocianych w charakterze oskarżonych lub małoletnich w charakterze ofiar mają obowiązek działać niezwłocznie w celu możliwie najszybszego zakończenia czynności. Zgodnie z ustawą o sądach ds. nieletnich (*Zakon o sudovima za mladež*) postępowania karne wobec nieletnich lub młodocianych oraz postępowania w sprawach dotyczących ochrony małoletnich uznaje się za pilne i należy je wszcząć bez zbędnej zwłoki. Również wszelkie stosowne decyzje w postępowaniu należy podejmować niezwłocznie. Postępowania sądowe w sprawie nieletnich sprawców przestępstw oraz postępowania przygotowawcze prowadzone przez policję i prokuraturę mają charakter przyspieszony.

Należy również zminimalizować zwłokę w wykonywaniu kar orzeczonych wobec nieletnich. Sąd ma obowiązek wszczęcia postępowania wykonawczego niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli nie zachodzą żadne przeszkody prawne uniemożliwiające jego wykonanie.

Postępowania dotyczące praw osobistych dziecka mają charakter przyspieszony, a pierwsza rozprawa odbywa się w terminie piętnastu dni od daty wszczęcia postępowania. W postępowaniach w sprawach o zarządzenie środków tymczasowych, o uregulowanie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej oraz o ustalenie kontaktów z dzieckiem, a także o powrót dziecka sąd wydaje i doręcza orzeczenie w terminie trzydziestu dni od dnia wszczęcia postępowania. Sąd drugiej instancji wydaje i doręcza orzeczenie w terminie trzydziestu dni od dnia, w którym wpłynęła do niego apelacja.

Zgodnie z ustawą o postępowaniu karnym (*Zakon o kaznenom postupku*) małoletnia ofiara ma prawo do bycia wysłuchaną, do złożenia zeznań oraz do udziału w postępowaniu karnym. Przysługuje jej prawo do bycia poinformowaną o okolicznościach faktycznych sprawy, do przedstawienia dowodów potwierdzających popełnienie przestępstwa, a także do apelacji. W tym zakresie małoletnia ofiara ma prawo do zadawania pytań podejrzanym, świadkom oraz biegłym na rozprawach sądowych oraz do zgłaszania uwag i przedstawiania wyjaśnień dotyczących takich zeznań.

W praktyce ocenę pod kątem dobra dziecka przeprowadzają specjaliści biorący udział w postępowaniu związanym z ochroną dziecka, którzy mogą zaproponować sądowi zastosowanie konkretnego środka mającego na celu ochronę dziecka. Ocena pod kątem dobra dziecka opiera się na zasadach i metodach pracy stosowanych przez pracowników socjalnych, psychologów, nauczycieli itp.

W celu zapewnienia zgodności z Europejską konwencją o wykonywaniu praw dzieci sąd może ustanowić dla dziecka kuratora procesowego, w przypadku gdy osoby, na których spoczywa odpowiedzialność rodzicielska, nie mogą reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów pomiędzy nimi a dzieckiem. Takim kuratorem jest zazwyczaj adwokat mający odpowiednie doświadczenie w postępowaniach z udziałem dzieci. Kuratorów procesowych sąd może ustanowić w niektórych postępowaniach sądowych dotyczących zatrzymania nieletniego, rozwodu oraz przysposobienia, a także w sprawach dotyczących ochrony praw osobistych i interesów dziecka.

Ochrona dobra dziecka jest jedną z zasad usankcjonowanych w konstytucji, która stanowi między innymi, że rodzice ponoszą odpowiedzialność za wychowanie, dobro i wykształcenie swoich dzieci, a także za zapewnienie im prawa do pełnego i harmonijnego rozwoju osobistego. Państwo ma obowiązek, na mocy stosownych przepisów, otaczać szczególną opieką sieroty i małoletnie dzieci zaniedbywane przez rodziców, a każdy obywatel ma obowiązek ochrony dzieci oraz prawo do zawiadomienia właściwych organów o podejrzeniu wyrządzenia krzywdy dziecku. W pracy młodociani, matki i osoby niepełnosprawne mają prawo do szczególnej ochrony. Każdemu należy zapewnić dostęp do edukacji na równych warunkach. Zgodnie z prawem kształcenie obowiązkowe ma charakter nieodpłatny.

Monitorowanie i wykonywanie orzeczeń w postępowaniach z udziałem dzieci

W Chorwacji uchwalono ustawę o wykonywaniu kar orzeczonych wobec nieletnich skazanych za przestępstwa i wykroczenia (*Zakon o izvršavanju sankcija izrečenih maloljetnicima za kaznena djela i prekršaje*).

Ustawa ta ma na celu uregulowanie następujących kwestii:

warunków wykonywania kar orzeczonych wobec nieletnich i młodocianych sprawców przestępstw, w szczególności środków poprawczych, środka polegającego na umieszczeniu w zakładzie poprawczym oraz środków zabezpieczających oraz warunków wykonywania kar orzeczonych wobec nieletnich i młodocianych sprawców wykroczeń.

Przedstawiciele właściwego centrum opieki społecznej odgrywają istotną rolę w zapewnianiu odpowiedniego traktowania nieletnich i młodocianych sprawców przestępstw.

Ponadto centrum opieki społecznej odpowiada za wzywanie nieletnich do stawiennictwa oraz informowanie ich o zastosowaniu wszelkich środków poprawczych, a także zapewnia wszelkie niezbędne informacje oraz wsparcie. Celem zastosowania środków poprawczych jest zapewnienie nieletnim sprawcom ochrony, pomocy, nadzoru oraz kształcenia ogólnego i zawodowego, a tym samym wpływanie na ich wychowanie, rozwój osobowości i zwiększenie poczucia odpowiedzialności, tak aby nie popełnili kolejnych przestępstw.

Wyróżnia się następujące rodzaje środków poprawczych: upomnienie przez sąd, specjalne zobowiązania (takie jak zobowiązanie do: przeproszenia pokrzywdzonego; naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w zakresie możliwym do wykonania przez nieletniego; podjęcia regularnej nauki; stawiania się w pracy; uczestnictwa w szkoleniu w zawodzie stosownym do ich umiejętności i preferencji; podjęcia i utrzymania zatrudnienia; rozporządzania swoimi dochodami pod nadzorem osoby zarządzającej danym środkiem poprawczym i po konsultacji z nią; wykonywania pracy na rzecz organizacji humanitarnych lub do uczestnictwa w działaniach na rzecz gminy lub środowiska; powstrzymywania się od przebywania w określonych miejscach, uczestnictwa w określonych wydarzeniach lub spotykaniu się z określonymi osobami, które mają na niego negatywny wpływ; poddania się leczeniu, w tym leczeniu uzależnienia od narkotyków lub innego uzależnienia, za zgodą przedstawiciela ustawowego nieletniego; uczestniczenia w indywidualnej lub grupowej terapii psychospołecznej w ośrodku porad dla młodzieży; uczestniczenia w kursach doskonalenia zawodowego; nieopuszczania miejsca stałego lub tymczasowego pobytu na dłuższy czas bez zgody centrum opieki społecznej; skierowania do właściwego ośrodka egzaminacyjnego dla kierowców w celu zbadania znajomości przepisów drogowych; powstrzymania się od zbliżania się do ofiary i nękania jej), szczególna opieka i szczególny nadzór, w tym opieka i nadzór podczas przebywania w zakładzie poprawczym w ciągu dnia, skierowanie do ośrodka resocjalizacyjnego, skierowanie do zakładu poprawczego, skierowanie do aresztu, skierowanie do specjalnego zakładu poprawczego.

Umieszczenie w zakładzie poprawczym dla młodocianych o charakterze zamkniętym to szczególna forma pozbawienia wolności, której zarządzenie wymaga spełnienia szczególnych przesłanek i która podlega szczególnym warunkom dotyczącym czasu trwania, celu i wymiaru kary. Starszego nieletniego sprawcę (który w chwili popełnienia czynu miał ukończone co najmniej 16 lat, ale nie miał ukończonych 18 lat) można skazać na umieszczenie w zakładzie poprawczym o charakterze zamkniętym, jeśli popełnił przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż trzy lata, gdy ze względu na charakter i wagę popełnionego przestępstwa oraz wysoki stopień zawinienia nie można zastosować środka poprawczego.

Nieletniego niemającego zdolności procesowej reprezentuje przedstawiciel ustawowy, w którym to przypadku nieletni otrzymuje informacje o wydanych przez sąd orzeczeniach oraz wykonaniu kar za pośrednictwem przedstawiciela ustawowego.

W toku postępowania wykonawczego sąd może zastosować określone środki ochrony, aby uchronić dzieci przed doznaniem możliwej do uniknięcia krzywdy po zakończeniu postępowania nieprocesowego. Mogą to być następujące środki ochrony: ograniczenie utrzymywania niewłaściwych kontaktów dziecka z rodzicami, dziadkami, rodzeństwem (w tym przyrodnim) lub z małżonkiem dziecka.

Dostępność środków zaskarżenia

a) Postępowanie karne

Każdy ma prawo do wniesienia apelacji od wyroku właściwego sądu zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami ustawy o postępowaniu karnym.

Małoletnia ofiara przestępstwa ma prawo do wniesienia apelacji od wyroku wydanego przez sąd pierwszej instancji – tak samo jak prokurator, oskarżony i obrońca. Pokrzywdzony może zaskarżyć zamieszczone w orzeczeniu rozstrzygnięcie o kosztach procesu karnego lub rozstrzygnięcie co do powództwa adhezyjnego. Jeżeli jednak prokurator wstąpił do postępowania wszczętego przez pokrzywdzonego jako oskarżyciela prywatnego, pokrzywdzony może zaskarżyć orzeczenie w oparciu o dowolny dopuszczalny zarzut.

Każdy, komu przysługuje prawo do wniesienia apelacji od wyroku skazującego wydanego wobec nieletniego, zażalenia na postanowienie o zastosowaniu środka poprawczego wobec nieletniego lub zażalenia na postanowienie o zawieszeniu postępowania, może to zrobić w terminie ośmiu dni od dnia doręczenia takiego wyroku lub postanowienia. Obrońca, prokurator, małżonek, krewny w linii prostej, rodzic adopcyjny, opiekun, brat, siostra oraz rodzic zastępczy mogą wnieść środek zaskarżenia w imieniu nieletniego nawet wbrew jego woli. Sąd drugiej instancji może zmienić orzeczenie wydane w pierwszej instancji, orzekając surowszą karę wobec nieletniego, wyłącznie wówczas, gdy wnioskowano o to w apelacji.

b) Postępowanie cywilne

Na podstawie przepisów ogólnych ustawy o postępowaniu cywilnym (*Zakon o parničnom postupku*) oraz ustawy o zobowiązaniach cywilnoprawnych (*Zakon o obveznim odnosima*) małoletni biorący udział w postępowaniu sądowym ma prawo do wniesienia zażalenia bądź apelacji lub do zgłoszenia roszczenia.

Ponieważ co do zasady małoletni nie mają zdolności procesowej, zazwyczaj w ich imieniu występują ich rodzice lub opiekunowie działający w charakterze przedstawicieli ustawowych. Przedstawiciel ustawowy małoletniego ma prawo do dokonywania wszelkich czynności procesowych w imieniu małoletniego, w tym do wnoszenia środków zaskarżenia. Od wyroku wydanego w pierwszej instancji można wnieść apelację, która powoduje zawieszenie wykonania orzeczenia. Apelacje można wnieść w oparciu o przesłanki: rażącego naruszenia przepisów cywilnoprosesowych, błędnego lub niepełnego ustalenia stanu faktycznego oraz błędnego zastosowania przepisów materialnych. Co do zasady termin wniesienia apelacji od wyroku sądu pierwszej instancji wynosi 15 dni od daty doręczenia odpisu tego wyroku.

Przysposobienie

W ustawie o rodzinie (*Obiteljski zakon*) uregulowano kwestie dotyczące przysposobienia jako szczególnej formy rodzinnoprawnej opieki nad dziećmi pozbawionymi odpowiedniej opieki rodzicielskiej i ochrony takich dzieci, która to forma tworzy trwały związek między rodzicami adopcyjnymi a dzieckiem i nadaje tym rodzicom prawa rodzicielskie. Rodzice adopcyjni muszą być obywatelami Chorwacji (w wyjątkowych sytuacjach mogą być cudzoziemcami, jeżeli wymaga tego dobro dziecka), mieć ukończone co najmniej 21 lat i być o co najmniej 18 lat starsi od przysposabianego dziecka. Przysposobienia mogą dokonać wspólnie małżonkowie lub osoby pozostające w zarejestrowanym związku partnerskim, jedno z małżonków/partnerów za zgodą drugiego z nich,

jeżeli drugie z nich jest rodzicem lub rodzicem adopcyjnym dziecka, a także osoba niepozostająca w związku małżeńskim lub pozostająca w wolnym związku.

Przysposobienia można dokonać do chwili ukończenia przez dziecko osiemnastego roku życia oraz pod warunkiem, że dziecko spełnia wymogi prawne dotyczące przysposobienia i że służy to jego dobru. Dziecko, które ukończyło 12 lat, musi wyrazić pisemną zgodę na przysposobienie.

Procedurę przysposobienia przeprowadza centrum pomocy społecznej właściwe dla miejsca stałego lub tymczasowego pobytu osób mających zamiar przysposobić dziecko.

Jeżeli rodzic adopcyjny lub dziecko są cudzoziemcami, przysposobienia można dokonać wyłącznie za uprzednią zgodą ministerstwa właściwego do spraw pomocy społecznej.

Ostatnia aktualizacja: 19/05/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej.

Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się

w informacji prawnej.